

2018-03-16

Ert dnr:

Sektionen för demokrati och styrning
Lena Langlet

Justitiedepartementet
10333 STOCKHOLM

Stärkt skydd för valhemligheten

Sammanfattning (SKL:s sammanfattande ställningstaganden)

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) delar regeringens syn om att det är av största vikt för deltagande och demokratins funktionssätt att samhället genom väljarna och de politiska partierna har ett stort förtroende för valsystemets förmåga att säkerställa korrekta och legitima valresultat, utan yttre påverkan och med bibehållen integritet.

Av direktiven till 2015 års vallagsutredning framgår att internationella valövervakare riktade kritik mot Sverige efter de allmänna valen 2014. Motsvarande synpunkter framfördes även av europeiska kommissionen. I direktiven konstateras också att väljare kan uppleva ett visst obehag av att behöva ta valsedlar när andra tittar på. Mot den bakgrunden motsätter sig inte SKL det nu framlagda förslaget förutsatt att valsedelssystemet ses över i sin helhet med sikte på att få tillstånd ett förenklat och förbättrat system till de allmänna valen 2022.

- SKL motsätter sig inte förslaget om skärpta krav på skyddet av valsedlar, förutsatt att en bredare översyn av valsedelssystemet kommer till stånd inför de allmänna valen 2022.
- SKL tillstyrker förslaget om att göra det enklare att personrösta på blanka och partimarkerade valsedlar

Sveriges Kommuner och Landstings synpunkter

Skärpta lagkrav på skyddet av valsedlar (använd betänkandets rubriker/disposition)

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) delar regeringens syn om att det är av största vikt för deltagande och demokratins funktionssätt att samhället genom väljarna och de politiska partierna har ett stort förtroende för valsystemets förmåga att säkerställa korrekta och legitima valresultat, utan yttre påverkan och med bibehållen integritet. Den grundläggande förutsättningen att val ska vara fria och hemliga tillgodoses i stort genom nuvarande valsystem. Det kan dock konstateras att omvärldsutvecklingen ställer högre krav på säkerhet i samband med det allmänna valet. Det senaste året har det varit en flitig diskussion om så kallade påverkanskampanjer och informationspåverkan och hur svenska myndigheters ansvar och roller berörs till exempel vid genomförandet av allmänna val. Detta har återaktualiserat frågan om förtroendet för valsystemet. Svenska valmyndigheter på lokal, regional och central nivå behöver därför ha de bästa förutsättningarna att genomföra

Ert dnr:

valet med fortsatt hög trovärdighet från samhällets sida. Ett sätt att stärka dessa förutsättningar är att se över valsedelsystemet som helhet i syfte att förbättra valsystemet med hänsyn till skyddet för enskilda väljare mot yttre påverkan ur perspektivet att val ska vara fria och hemliga.

SKL vill också betona att det finns andra problem med valsedelsystemet än vad regeringen belyser i sitt förslag. SKL anser därför att det är problematiskt att regeringen lämnar förslag hur valhemligheten kan förstärkas utan möjlighet att föreslå förändringar av dagens valsedelsystem. SKL understryker att valsedelsystemet behöver ses över i sin helhet med sikte på att få tillstånd ett förenklat och förbättrat system till de allmänna valen 2022. Vid valet 2014 trycktes cirka 560 miljoner valsedlar vilket förutom att vara en belastning för miljön och svårt att hantera visat sig praktiskt svårt att upphandla eftersom få tryckerier klarar den volymen på utsatt tid. I nuvarande system har också många väljare svårt att förstå skillnaden mellan en partivalsedel och en namnvalsedel. En utredning som ser över hela valsedelsystemet skulle till exempel kunna belysa om neutrala valsedlar av den typ som är vanlig i andra länder skulle kunna införas i Sverige.

Av direktiven till 2015 års vallagsutredning framgår att internationella valövervakare riktade kritik mot Sverige efter de allmänna valen 2014. Motsvarande synpunkter framfördes även av europeiska kommissionen. I direktiven konstateras också att väljare kan uppleva ett visst obehag av att behöva ta valsedlar när andra tittar på. Mot den bakgrunden motsätter sig inte SKL det nu framlagda förslaget förutsatt att valsedelsystemet ses över i sin helhet med sikte på att få tillstånd ett förenklat och förbättrat system till de allmänna valen 2022.

SKL kritiserade de förslag om att förstärka valhemligheten som lades fram i 2015 års vallagsutredning då de bedömdes skapa nya problem för väljarna, partierna och valadministrationen. Det förslag som nu lagts fram som syftar till att stärka valhemligheten är mindre olämpliga. De bedöms också medföra mindre kostnadsökningar i form av investeringar och extra personal. Riskerna för oegentligheter och sabotage bedöms som mindre i föreslagen lösning, jämfört med om valsedlarna placeras innanför valskärmen. Förslaget innebär att valsedlarna kommer att finnas vid en avskärmad plats och röstmottagare kommer behöva kontrollera valsedlarnas status. Förslaget kommer därmed att innebära risker för köbildningar och begränsade möjligheter för partiföreträdarna att kontrollera om partiets valsedlar tillhandahålls, även om de inte är lika stora som i vallagsutredningens lösningar.

SKL är positivt till förslaget att en avskärmad plats får ordnas inne i röstmottagningslokalen om den inte kan anordnas i anslutning till röstmottagningsstället. Sveriges 290 kommuner har olika förutsättningar och olika geografiska utmaningar och SKL vill betona vikten av att det inte blir ett detaljerat lagkrav hur avskärmningen ska utformas utan att avskärmningsplatsen får ordnas inne i lokalen. Med viss flexibilitet kan därför väl fungerande röstmottagningsställen med god tillgänglighet fortsatt användas och förändringen behöver inte innebära

Ert dnr:

omfattande lokalanpassningar. Förslaget kommer trots det innebära stora utmaningar för kommunerna då de redan inför höstens val försöker möblera om i de vallokaler som har sämst planlösning för valsedelsbord med mera. Det blir en utmaning att i dessa lokaler få plats med skärm plus bord samtidigt som vallokalen ska vara tillgänglig. Dessutom används inte sällan gamla skollokaler där flera vallokaler delar en gemensam entré som in- och utgång.

- SKL motsätter sig inte förslaget om skärpta krav på skyddet av valsedlar, förutsatt att en bredare översyn av valsedelssystemet kommer till stånd inför de allmänna valen 2022.

Stärkt valhemlighet genom bättre möjlighet att personrösta

SKL är positiva till att det blir enklare att lämna personröst på en anmäld kandidat genom att tillskrivna kandidater för parti som registrerat partibeteckning och anmält samtliga kandidater ska beaktas i sammanräkningen. Förslaget innebär att fler väljare kan utnyttja möjligheten att personrösta t.ex. om väljaren befinner sig på annan ort. Dessutom kan det stärka valhemligheten.

- SKL tillstyrker förslaget om att göra det enklare att personrösta på blanka och partimarkerade valsedlar.

Ekonomiska konsekvenser av förslaget

Genomförs förslaget med att valsedlar ska göras tillgängliga i anslutning till eller i ett röstmottagningsställe genom en avskärmad plats kommer kommunerna få kostnadsökningar för anskaffning av avskärningsmaterial och ytterligare bemanning av röstmottagare i röstningslokalen. SKL utgår från att den kommunala finansieringsprincipen tillämpas fullt ut.

Sveriges Kommuner och Landsting

Lena Micko
Ordförande